

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Kirjallisen lausunnon pyyntö 13.05.2026

Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Esityksen tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on vähentää sosiaaliturvaetuuksien virheellisiä maksuja sekä väärinkäyttöä. Lain tavoitteen näkökulmasta SAMOK yhtyykin lausuntokierroksella annettuun palautteeseen koskien keinojen oikeasuhtaisuutta. Etuuksien väärinkäyttöpäilyjen laajuus kaikista maksetuista etuuksista on alle puoli promillea ja nykyisten toimivaltuuksien voidaan arvioida mahdollistavan jo merkittävässä määrin etuuksien väärinkäytön. SAMOK huomauttaa, että sosiaaliturvaetuuksien väärinkäyttöä merkittävästi yleisempää on etuuksien alikäyttö. SAMOK näkee tarpeellisenä korostaa, että lainvalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomioita juuri etuuksien alikäytön ehkäisemiseen ja arvioida vielä tarkemmin tiedonsaantioikeuksien laajentamisen vaikutuksia tähän ilmiöön.

Kelan tiedonsaantioikeuksien laajentaminen ja asiakkaiden tietoturva

SAMOK suhtautuu kriittisesti tiedonsaantioikeuksien laajentamiseen. SAMOK toteaa, että asiakkaan kielto-oikeus tulisi ensisijaisesti toimeenpanna siten, että asiakas voi antaa erillisen suostumuksen häntä koskevien tietojen välittämiseen etuutta hakiessaan. Tällöin päätös tietojen välityksestä olisi tosiasiallisesti asiakkaalla itsessään.

SAMOK haluaa esittää myös toiveensa siitä, että asiakkaiden tietoturvasuus arkaluonteisia tietoja käsiteltäessä turvataan kaikissa tiedonsaantioikeuden käytön vaiheissa ja etuuksia haettaessa. SAMOK näkee tarpeellisenä, että tiedonsaantioikeuden laajentamisen vaikutusarviointeja asiakkaan yksityiselämää koskevien tietojen salassapidon ja säilyttämisen osalta vielä tarkennettaisiin lainvalmistelussa. Erityisen huolissaan SAMOK on siitä, miten asiakkaan tietojen

salassapito varmistetaan niissä tilanteissa, joissa Kansaneläkelaitos luovuttaa perusmenojen laskuttajille tiedon toimeentulotuen asiakkuudesta väärinkäyttöepäilyn yhteydessä.

Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmän uudistamisen yhteydessä asiakkaiden sosiaaliturvatietoja on tarkoitus siirtää vaiheittain pilvipalvelimille ja etuuskäsittelyyn liittyvää automatisoitua päätöksentekoa vahvistaa. SAMOK huomauttaa, että erityisesti asiakkaan tili- tai terveystietoja käsiteltäessä olisi tarpeen harjoittaa erityistä harkintaa automatisoidun päätöksenteon osalta. Esityksessä mainitut pyynnöt ja haut asiakkaan tiedoista tulisi aina tehdä viranhaltijan toimesta päätöksentekoon liittyvien virheiden ja tietovuotojen ennaltaehkäisemiseksi.

Helsingissä 19.05.2026

Helena Maijanen
Puheenjohtaja

Laura Laakso
Varapuheenjohtaja

Lisätietoja:

Erica Alaluusua
Sosiaalipolitiikan erityisasiantuntija
erica.alaluusua@samok.fi
040 773 1854